

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีความรู้ ความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตามสภาพความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองของประเทศ ดังนั้นคุณภาพของการศึกษาจึงมีความสำคัญมากต่อการบ่งชี้ถึงคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ในประเทศนั้น ๆ และในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ต้องอาศัยกระบวนการบริหาร กระบวนการนิเทศการศึกษา และกระบวนการเรียนการสอน โดยมีการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน มีการประสานสัมพันธ์ และสนับสนุนซึ่งกันและกัน จึงจะทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาประสบผลสำเร็จ

การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการนิเทศการศึกษา จำเป็นจะต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลและงานหลายด้าน ซึ่ง ยง วัชวัลคุ (2524) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศการศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการทางการศึกษา ที่จะยกระดับมาตรฐานการศึกษาทางด้านวิชาการให้สูงขึ้น โดยการให้ความช่วยเหลือ แนะนำ จูงใจ ส่งเสริม ร่วมมือและประสานงานกันของบุคคลผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา อาทิเช่น ครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ ประเด็นปัญหาของการปฏิบัติงานนิเทศการศึกษา จากการศึกษาการนิเทศการศึกษาจะต้องเกี่ยวข้องและต้องอาศัยบุคลากรภายนอกโรงเรียน ก็คือ การนิเทศไม่ทั่วถึง ไม่ต่อเนื่อง และไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากข้อจำกัดด้านบุคลากรที่ทำกรนิเทศ ด้านงบประมาณ ด้านเวลา ด้านยานพาหนะ ตลอดจนด้านสื่อเครื่องมือนิเทศ

นอกจากข้อจำกัดดังกล่าวแล้ว สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่ง แต่ละขนาดก็มีความแตกต่างกัน อีกทั้งบุคลากรภายในโรงเรียนในปัจจุบันก็เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถมากขึ้น และเป็นบุคคลที่รับทราบถึงสภาพปัญหา และความต้องการภายในโรงเรียนของตนเองได้ดีกว่าบุคลากรที่อยู่ภายนอกโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2533) ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดของ วไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2530) ที่ได้กล่าวไว้ว่า งานนิเทศการศึกษามีความสำคัญมากขึ้น เพราะความเปลี่ยนแปลง และความก้าวหน้าทางด้านการศึกษาดลอดจนการขยายตัวของโรงเรียน ทำให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นกว่าแต่ก่อนมากมาย ดังนั้น การนิเทศการศึกษาโดยศึกษานิเทศก์ และผู้บริหารการศึกษา จึงไม่เพียงพอ ด้วยเหตุนี้การจัดการนิเทศการศึกษาจากภายในโรงเรียน จึงมีความสำคัญมากกว่า เพราะผู้ทำหน้าที่นิเทศเป็นผู้ที่อยู่ในโรงเรียนตัวเองอยู่แล้ว และมีความใกล้ชิดกับครู และนักเรียนมากกว่าผู้อื่น ย่อมจะมองเห็นปัญหาและช่องทางที่จะนิเทศการศึกษาให้ได้รับผลดีที่สุด

ดังนั้น การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน จึงมีความสำคัญมากขึ้นในการที่จะช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ รัชชัยี พรหมพานิช (2532) ได้กล่าวไว้ว่า การนิเทศภายในเริ่มมีความสำคัญ และได้รับการยอมรับมากขึ้น เพราะเป็นการนิเทศที่ดำเนินการโดยบุคลากรในหน่วยงานเดียวกัน ความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัยของสมาชิกจึงมีมาก และยิ่งผู้ทำหน้าที่นิเทศภายในมีความรู้ ความสามารถในวิชาชีพ มีมนุษยสัมพันธ์สูง การยอมรับของสมาชิกและการพัฒนางานจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นหน่วยงานในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ มีภารกิจหลัก คือ การจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีคุณภาพ มีโรงเรียนในสังกัดที่มีขนาดแตกต่างกันมาก คือ ขนาดเล็ก 130 โรงเรียน ขนาดกลาง 314 โรงเรียน และขนาดใหญ่ 11 โรงเรียน แต่การนิเทศภายในโรงเรียนยังดำเนินการไม่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกัน จึงเป็นผลให้การนิเทศภายในโรงเรียนไม่บรรลุผลเท่าที่ควร (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี, 2537) นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้เล็งเห็นว่า การนิเทศภายในโรงเรียนเป็นหัวใจ หรือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ

ของการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ที่ทุกหน่วยงานทุกระดับที่เกี่ยวข้องต้องให้การสนับสนุน ช่วยเหลือ และพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อให้ครูผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปตามแนวทางที่หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) กำหนด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จึงมีนโยบายด้านการนิเทศ ในแผนพัฒนาการศึกษา ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) ได้กำหนดไว้ว่า "ปรับปรุงการบริหาร และการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นให้ทุกหน่วยงานใช้แผนเป็นเครื่องมือในการ ดำเนินงาน สำหรับการนิเทศให้ความสำคัญต่อการนิเทศภายในโรงเรียนเป็นพิเศษ มีการติดตาม กำกับและประเมินผลอย่างเป็นระบบ สนับสนุนการค้นคว้าวิจัย การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยี ใหม่ ๆ มาใช้ในการบริหารงาน รวมทั้งให้มีการใช้ทรัพยากรร่วมกันอย่างประหยัดและเกิด ประโยชน์สูงสุด"

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ตระหนักถึงประโยชน์และความจำเป็นของ การนิเทศภายในโรงเรียนที่มีผลต่อการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน รวมทั้งต้องการตอบสนอง นโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ดังนั้นในช่วงปีงบประมาณ 2537 - 2539 สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี จึงได้จัดทำโครงการการจัดกิจกรรม การนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาหากิจกรรมการนิเทศภายในที่เหมาะสมกับสภาพขนาดของโรงเรียน และตามความ ต้องการของโรงเรียน เพื่อให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพในการนิเทศภายใน และใช้ทรัพยากรภายใน โรงเรียนให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่า ตลอดจนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ของสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยดำเนินการศึกษากิจกรรมการนิเทศภายในที่เหมาะสมกับ สภาพปัญหา และความต้องการของโรงเรียน โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก แล้วนำไปทดลองใช้กับโรงเรียนขนาดใหญ่ 10 โรงเรียน ขนาดกลาง 11 โรงเรียน และขนาดเล็ก 10 โรงเรียน รวมทั้งมีการติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียน ทดลองตามโครงการดังกล่าว ซึ่งในขณะนี้อยู่ในระหว่างการสรุปผลในภาพรวม อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาลงผลการดำเนินงานบางส่วนโครงการ การจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี เกี่ยวกับแนวโน้มพัฒนาการของครูในโรงเรียน

ทดลอง พบว่าหลังจากโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนตามโครงการดังกล่าว แล้ว ครูผู้สอนส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดีขึ้น (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี, 2538. เอกสารโรเนียว)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดกิจกรรมการนิเทศในโรงเรียนทดลองตามโครงการการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อจะได้เป็นข้อมูลสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ ตลอดจนสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี นำไปพิจารณาปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการนิเทศในโรงเรียนทดลองตามโครงการการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน
2. เพื่อศึกษาปัญหาในการจัดกิจกรรมการนิเทศในโรงเรียนทดลองตามโครงการการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีโดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการจัดกิจกรรมการนิเทศในโรงเรียนทดลอง ตามโครงการการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรีโดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน คือ ขนาดเล็ก 10 โรงเรียน ขนาดกลาง 11 โรงเรียน และขนาดใหญ่ 10 โรงเรียน ตามแนวทางของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ประเภทของกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน
2. การเตรียมการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน

3. การดำเนินการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน
4. การประเมินผลการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน
5. การปรับปรุงการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน

คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง กระบวนการในการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรในโรงเรียนทุกฝ่าย ร่วมมือในการที่จะพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

การจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการจัดกิจกรรมในรูปแบบ และลักษณะต่าง ๆ ในการปฏิบัติงานนิเทศ เพื่อให้บุคลากรในโรงเรียนเกิดการพัฒนาทั้งความรู้ ความคิด ทักษะ ทักษะที่ดี ตลอดจนมีทักษะในการปฏิบัติงาน เพื่อให้การจัดการศึกษาในโรงเรียนประสบผลสำเร็จ

โรงเรียนทดลอง หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้ทดลองจัดกิจกรรมการนิเทศภายในตามโครงการของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามขนาดของโรงเรียน คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ 10 โรงเรียน ขนาดกลาง 11 โรงเรียน และขนาดเล็ก 10 โรงเรียน

โครงการการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี หมายถึง โครงการที่ศึกษาเพื่อหากิจกรรมการนิเทศภายในของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี แล้วดำเนินการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพและความต้องการของโรงเรียน

ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการหรือผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ อาจารย์ใหญ่ หรือ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิชาการ ในโรงเรียนประถมศึกษาที่ใช้ทดลองตามโครงการของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

ครูวิชาการ หมายถึง ครู อาจารย์ ที่ปฏิบัติการสอนและดำรงตำแหน่งครูวิชาการ ซึ่งมีหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการนิเทศในโรงเรียนทดลองตามโครงการของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี

โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 300 คน ลงมา

โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนระหว่าง 301 - 600 คน

โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 601 คน ขึ้นไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี และสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอในสังกัด นำไปพิจารณาเพื่อกำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนตามความเหมาะสม

2. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับโรงเรียนทดลองตามโครงการการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ในการพิจารณาปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี แต่ละขนาดนำไปพิจารณาเพื่อจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพโรงเรียนของตนเอง

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย